

Policy och praktik gällande elever i missbruksmiljö: resultat från en skolenkätundersökning

Tobias Elgán
&
Håkan Leifman

STAD (STockholm förebygger Alkohol och Droget)
Centrum för psykiatrforskning Stockholm
Stockholms läns sjukvårdsområde och Karolinska Institutet

1. Om STAD
2. Bakgrund till studien
3. Studiedesign
4. Resultat
5. Sammanfattning

1. Kort om STAD

(STockholm förebygger Alkohol och Drogproblem)...

- STAD har funnits sedan 1995, enhet inom CPF sedan 2010
- Ca 22 st anställda: 50 % praktiker och 50 % forskare
- Arbetar med förebyggande insatser, utvecklar/testar lovande strategier/metoder som utvärderas vetenskapligt
- Verksamhet inom följande områden:
 - **Alkohol- och narkotikaprevention** på restauranger samt primärvården
 - **Anhörigverksamhet**
 - Ungdomsinriktad prevention (**föräldrastöds- & skolprogram**)
 - Förebyggande arbete mot **dopning** på gym

2. Bakgrund till studien

- Uppdrag av CAN: utvärdera CANs internetbaserade satsning riktad till barn/ungdomar i missbruksmiljö (BiM)

www.drugsmart.com

- Delstudier i utvärderingen som planeras:
 - Skolenkät (*genomförd, presenteras här*)
 - Webbenkät till ungdomar: hur många upplever att de har föräldrar med riskabel alkoholkonsumtion?
 - RCT-studie av ett KBT-baserat självhjälpsprogram

2. Bakgrund till studien (forts.)

- Varför ett ökat fokus på stöd till BiM?
 - ~1,9 miljoner barn/ungdomar <18 år, varav...
 - » ~20 % (385 000)¹ har närstående vuxen med riskabel alkoholkonsumtion
 - » 10-15 %² har förälder som missbrukar alkohol/andra droger
 - ~87 % av kommunerna har stödgruppsverksamhet för dessa barn³...
 - Men, endast ~1,5 % deltar i gruppverksamheten³

Ett stort antal barn/ungdomar i riskzon nås ej av stöd!!!

Ett internetbaserat program kan nå och hjälpa många!

2. Bakgrund till studien (forts.)

- Varför nås så få barn/ungdomar i riskzon av stöd?

Svårt att **identifiera** och **locka** dem till stödgruppsverksamhet!!!

- Hur ska fler barn i riskzon kunna identifieras?
- Skolan i en unik position för att identifiera dessa barn
 - I princip alla barn går i skola
 - ”Symptom” hos dessa elever:
 - » hög skolfrånvaro
 - » svårigheter med kompisrelationer
 - » problem att följa undervisningen
 - » fysiska problem

2. Bakgrund till studien (forts.)

- Men,...
 - Skolpersonal har många elever att se efter
 - Skolpersonal har ofta ingen BiM-vidareutbildning, eller?

Svårt att **identifiera** dessa elever!!!

- Förebyggande insatser kan t ex omfatta:
 - En skriftlig policy kring BiM-problematik
 - Vidareutbildning av personal

2. Bakgrund till studien (forts.)

Studiens syfte:

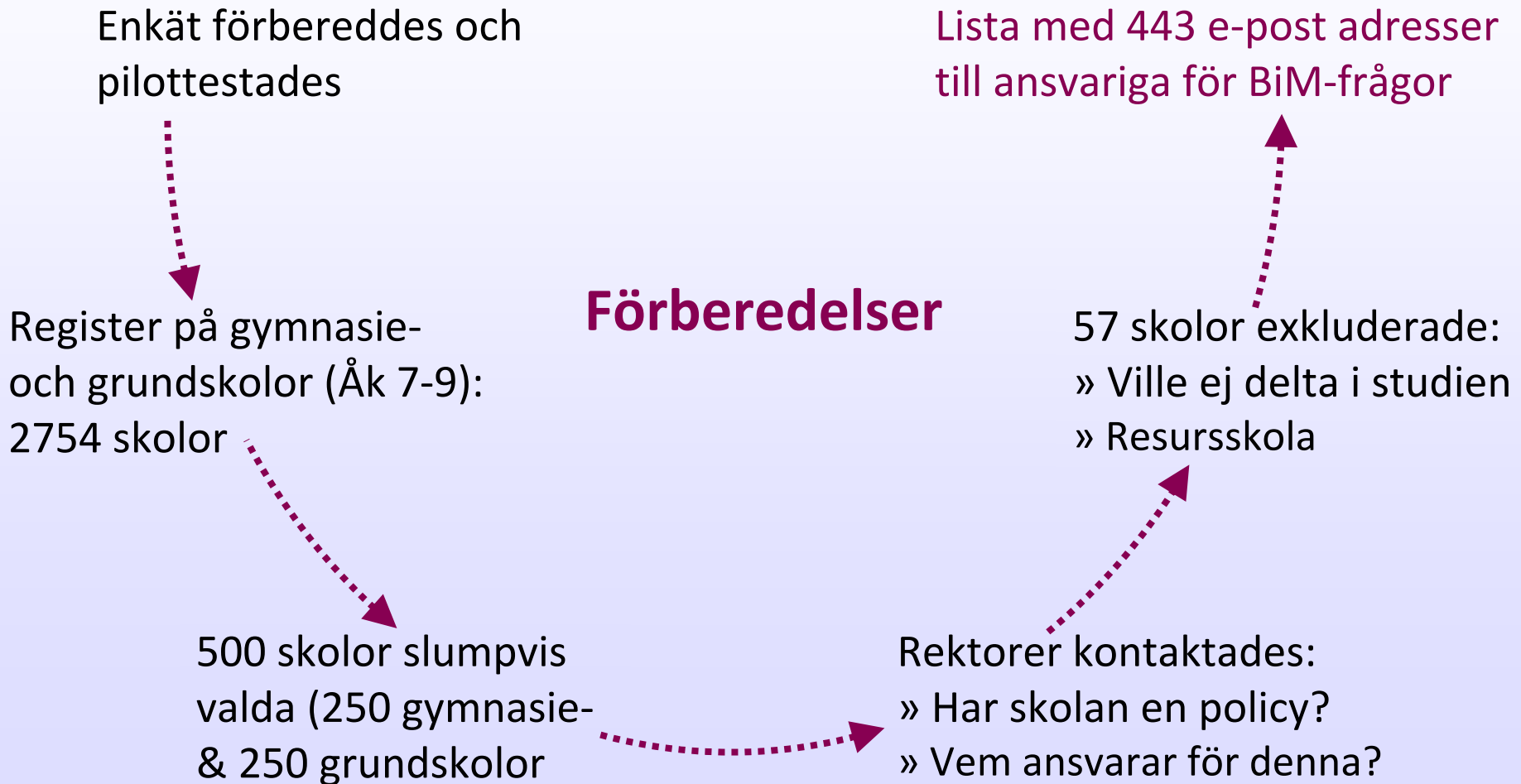
Att kartlägga och studera policy och praktik kring elever med BiM-problematik

Grundhypotes:

Förekomst av BiM-policy på skolor påverkar identifiering av BiM-elever!

3. Studiedesign

Webbenkätundersökning, 1 enkät per skola

3. Studiedesign (forts.)

Datainsamling

Inbjudan till deltagande via e-post

Datainsamling under nov-dec 2009

4 st påminnelser skickades ut

294 st skolor svarade = 66 % svarsfrekvens

4. Resultat

- Dataanalys i SPSS:
 - Frekvenser uttryckt i %
 - Bivariata analyser → signifikanser mellan variabler
 - Multivariata analyser (log. regression) → odds kvot (OR)
- Förutsättning för analys och tolkning:
 - Person med mest BiM-kunskap på resp. skola har besvarat enkäten
 - Av de svarande var:
 - » 44 % rektorer
 - » 34 % kuratorer
 - » 14 % skolsköterskor
 - » 8 % annat

- Ansvariga för BiM-policy:
 - » 93 % rektorer
 - » 39 % kuratorer
 - » 42 % skolsköterskor

4. Resultat (forts.)

- Först lite frekvenser...
- Har ni på er skola någon gång identifierat en BiM-elev?
 - 74 % har identifierat
 - » De flesta skolorna identifierar 1-4 elever per termin
 - 19 % har aldrig identifierat
- Finns det på er skola en skriftlig BiM-policy?
 - 33 % har en skriftlig policy
 - 60 % har ingen policy...

Många saknar riktlinjer för hur de ska agera när BiM-elev identifieras

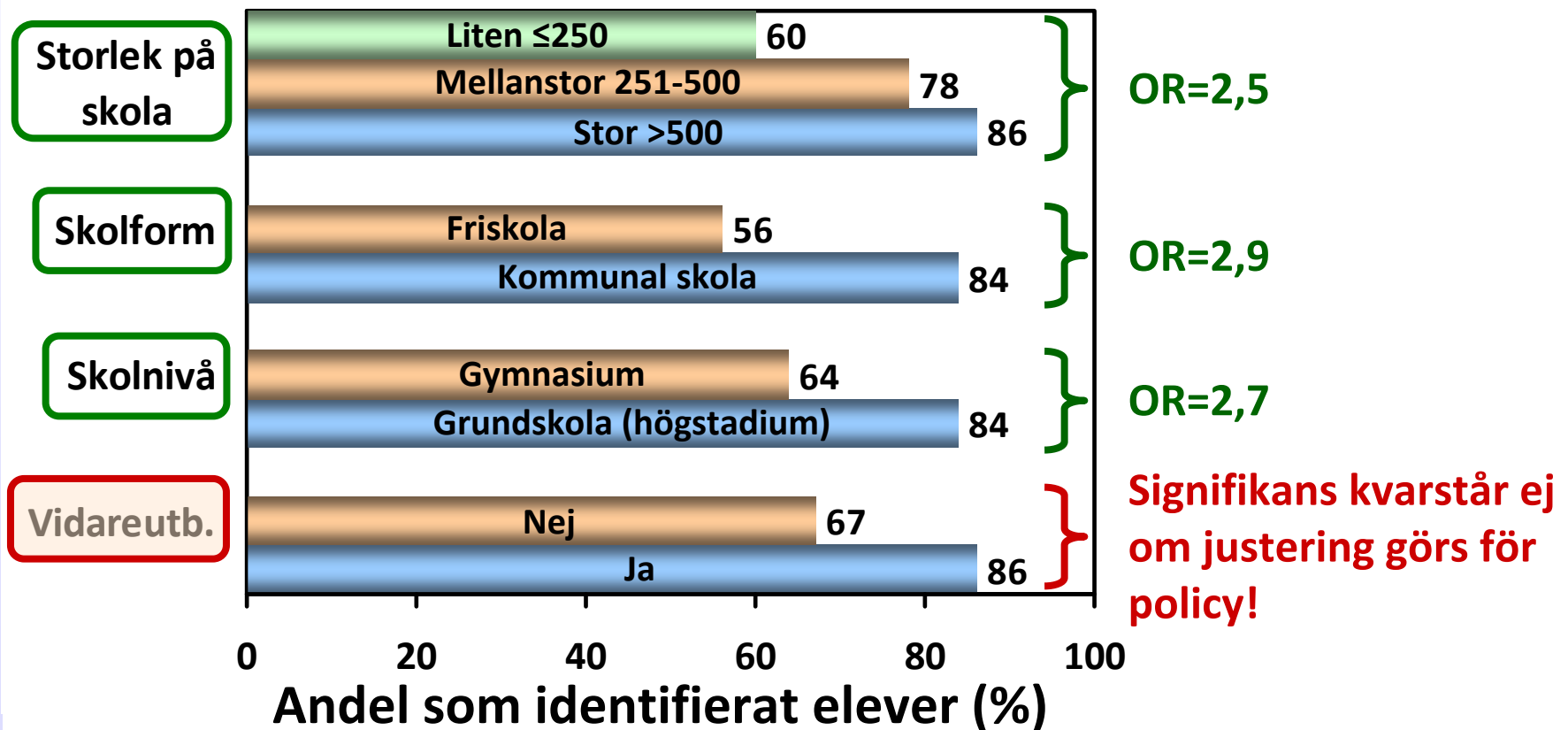
4. Resultat (forts.)

- Har du någon gång medverkat i en BiM-vidareutbildning?
 - 37 % har gått utbildning
 - 63 % har inte gått utbildning
- Av de som har policy: Vilka åtgärder vidtas vanligen om ni upptäcker en BiM-elev?
 - Eleven får träffa en kurator (71 %)
 - ...en skolsköterska (65 %)
 - Kontakt tas med en stödgrupp för BiM (42 %)
 - Föräldrarna kontaktas (52 %)
 - BUP kontaktas (22 %)
 - Socialtjänsten kontaktas (68 %)
 - En anmälan görs till socialtjänsten (62 %)

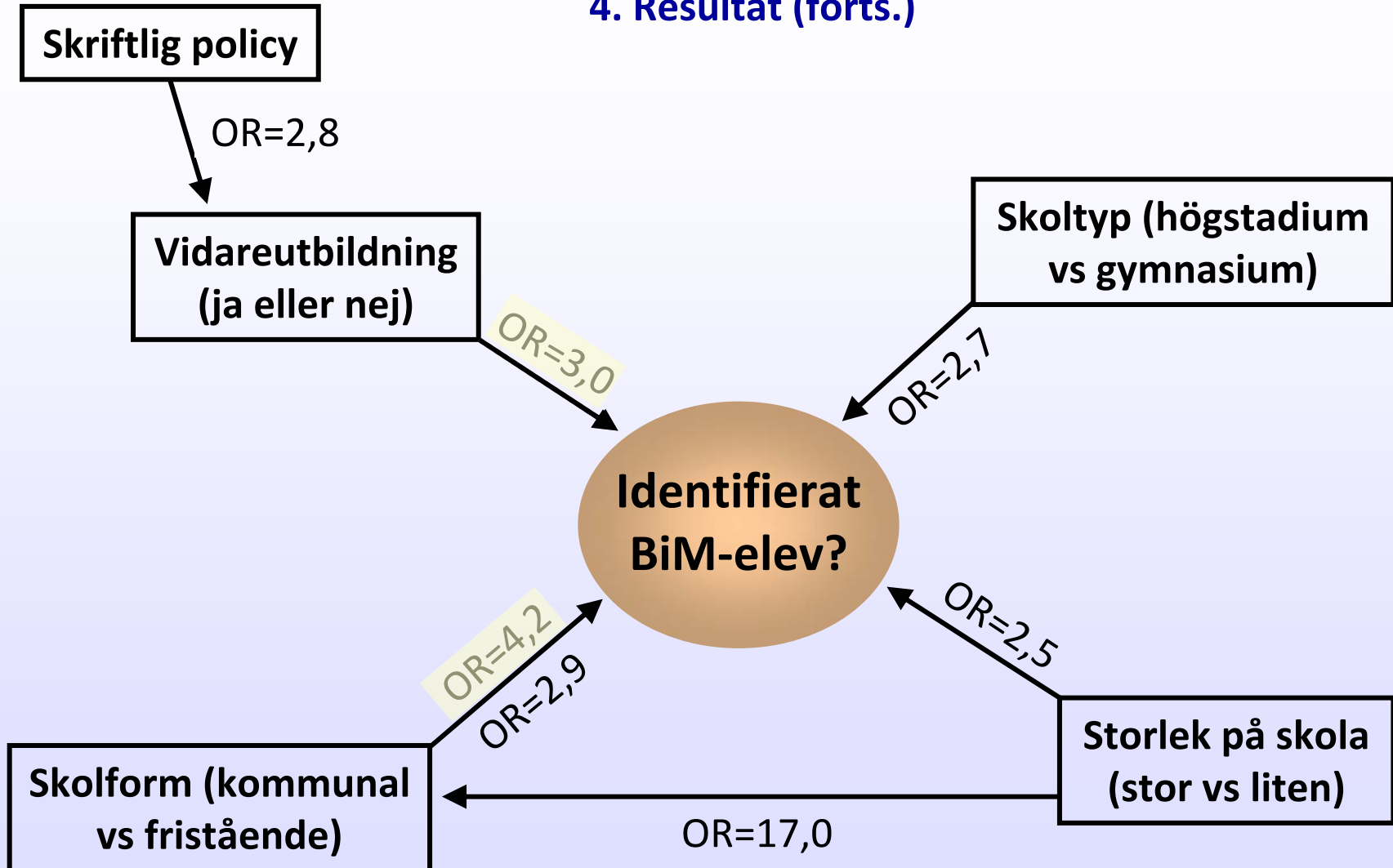
Vilka variabler (t ex. skolans storlek, förekomst av policy) påverkar i vilken utsträckning BiM-elever identifieras?

4. Resultat (forts.)

- En första analys visar ($p \leq 0,05$)...
 - Skolans läge (storstad / landsort) ingen påverkan
 - Policy ingen direkt signifikant påverkan
 - När hänsyn tas till bakomliggande faktorer:

4. Resultat (forts.)

5. Sammanfattning

- Resultat: risken att identifiera BiM-elev ökar i...
 - Större skolor
 - Kommunala skolor (bör tolkas försiktigt då kommunala skolor oftare är stora skolor...)
 - Grundskolor (högstadieskolor)
- Dessutom...
 - Vidareutbildning bland ansvariga för BiM-frågor påverkar huruvida skolor identifierar elever
 - » Möjlig förklaring kan vara att policy i större utsträckning implementeras

5. Sammanfattning (forts.)

- Sammantaget...
 - Vad gäller förekomst av policy:
Policy► Vidareutbildning► **Identifiering**
- Men,...
 - 67 % av skolorna saknar policy!
 - Många har ingen BiM-vidareutb.:
 - » 75 % av rektorerna
 - » 43 % av kuratorerna
 - » 57 % av skolsköterskorna
- För att förebygga BiM-problematik:
 - Implementera policy
 - Vidareutbildning av ansvariga samt övrig personal
 - Implementera ett screening instrument (t ex. CAST-6)?

5. Sammanfattning (forts.)

CAST-6¹

1. Har du någonsin tyckt att din mamma eller pappa dricker för mycket alkohol? Ja/Nej
2. Har du någonsin bett din mamma eller pappa att sluta dricka alkohol? Ja/Nej
3. Har du någonsin grälat eller bråkat med din mamma eller pappa när de varit fulla? Ja/Nej
4. Har du någonsin hört dina föräldrar bråka med varandra när någon av dem varit full? Ja/Nej
5. Har du någonsin velat gömma eller tömma en förälders flaska med alkohol? Ja/Nej
6. Har du någonsin önskat att någon av dina föräldrar skall sluta dricka alkohol? Ja/Nej

- Slutligen...
 - Resultat sammanställd i vetenskaplig artikel
 - Svensk rapport i slutet av året (www.stad.org)
- Tack till...
 - CAN som gav STAD uppdraget
 - Statens folkhälsoinstitut som finansierat studien

Tobias Elgán
Forskare, STAD
tobias.elgan@sll.se

Håkan Leifman
Forskare & Sektionschef, STAD
hakan.leifman@sll.se